

مردان یا زنان کدام یک؟

چرا در آیات قرآن همیشه آقایان مورد خطاب اند؟

به همت مرکز پاسخ گویی به سوالات
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

در یک حالت از لفظ مؤنث بهره می گیرند. در عین حال در بعضی از موارد، به لفظ نظر می کنند و با توجه به لفظ، مؤنث یا مذکر آورده می شود؛ در حالی که ممکن از نظر جنس متفاوت با لفظ باشد.

طبیعی است که هر کتابی بخواهد به زبان عربی نوشته شود، اگر چه کتاب الهی باشد، باید از قواعد آن زبان پیروی کند و بر آن ساختار باشد. بنابراین، قرآن به مقتضای اینکه به زبان عربی نازل شده است، با همین گفتمان سخن می گوید. هم گام با قواعد عربی در سه حالت از ضمایر و واژگان مذکر و در یک حالت از واژگان مؤنث بهره می گیرد. با این توضیح روشن می شود که قرآن برای خویش گفتمان ویژه مردانه یا زنانه ابداع نکرده است تا در پی پاسخ به

زبان قرآن عربی است و زبان عربی برخلاف زبان فارسی، از دو نوع ضمایر مذکر و مؤنث برخوردار است. عرب ها اموری را که مخصوص زنان باشد، با واژگان مؤنث و اموری که مخصوص مردان باشد با واژگان مذکر بیان می دارند. به جز این دو مورد، در دو مورد دیگر، یکی در اموری که بین زنان و مردان مشترک باشد و دیگری در اموری که جنسیت در مورد آنها اصلاً مطرح نیست، مانند خدا و فرشتگان، از ضمایر و واژگان مذکر بهره می گیرند. یعنی در چهار حالت مذکور در سه حالت از الفاظ مذکر و تنها

در توصیف نعمت‌های بهشتی و حور المنین، آن ها هم شامل مردان و هم زنان می‌شوند نه اینکه به مردان اختصاص داشته باشند

نوشیدنی‌های بهشتی، قصرها، فرش‌ها، ظرف‌ها، لباس‌ها و زینت‌های بهشتی که همه شامل مردان و زنان می‌شوند. در این نوع نعمت‌ها از حورالعین و همسران بهشتی یاد شده است که این هم شامل مردان می‌شود و هم شامل زنان. حورالعین تنها لذتی برای مردان نیست (مکارم، ج ۶: ۳۶۱).

۲. نعمت‌ها و لذت‌های معنوی و روحانی: مانند خشنودی خدا، احترام ویژه، محیط صلح و صفا، امنیت و زوال خوف، دوستان همراه و رفیقان باوفا، نشاط فوق‌العاده درونی و نعمت‌هایی که در تصور نمی‌گنجند. همه این نعمت‌ها بین زنان و مردان مشترک هستند.

در قرآن برخی از توصیفات بهشتی با خواسته‌های مردانه سازگار است، مانند «فجعلناهن ابكاراً» (واقعه/ ۳۷)، اما متناسب با خواسته‌های زنانه بیان نشده‌اند. علت این امر شاید آن باشد که خداوند حکیم امور جنسی مربوط به زنان را در پرده عفاف و ادب زانداوصفی قرار داده است. لفظ حورالعین که ظاهر آن به مردان اختصاص دارد، می‌تواند از این موارد باشد.

علاوه بر قرآن، در روایات پیامبر (ص) و امامان (ع) درباره خواسته‌های زنانه توصیفی نرسیده است که می‌تواند به علت رعایت عفت و حیا برای زنان باشد. یا شاید این امور و چیزها، آن‌گونه که برای مردان جذاب و دارای اهمیت است، برای زنان نبوده است و مسئله جنسی و زیبایی مردان برای زنان کم‌اهمیت‌تر از مسئله جاذبه زیبایی زنان برای مردان باشد؛ اما امور دیگری از مردان یا اوصاف دیگر بهشت برای زنان جذاب‌تر باشد.

چرایی آن باشیم. بلکه زبان قرآن، زبان محاوره عربی است و قواعد و ادبیات و دستور زبان عربی در آن به کار رفته است.

جالب است بدانید، در همین مورد قرآن به دلیل خاصی که اشاره می‌شود، برخلاف سیره متداول و محاورات عربی که در امور مشترک بین زنان و مردان تنها به آوردن ضمیر و واژگان مذکر بسنده می‌شود، در «سوره احزاب»، آیه ۳۵، از هر دو واژگان مؤنث و مذکر، آن هم به‌طور مکرر بهره گرفته است. مفسران در توضیح آن نوشته‌اند: «اسماء بنت عمیس به پیامبر اسلام (ص) عرض کرد: چرا فضایی که در قرآن به صورت جمع مذکر بیان شده‌اند، در مورد زنان مطرح نیست که به دنبال آن آیه مذکور نازل شد و در مورد یکایک صفات و فضایل اخلاقی با تعهد و تأکید بر دو صورت جمع مذکر و مؤنث بیان شد» (تفسیر نمونه، ج ۱۷: ۳۰۸). تا بدین طریق شبیهه مذکور مرتفع شود و کسی گمان نکند، اگر به مقتضای ادبیات عرب در امور مشترک، از گفتمان مردانه بهره گرفته می‌شود، آن را از امور اختصاصی به مردان برداشت نکنند.

در این باره برخی از مفسران نوشته‌اند: «این آیه به حقیقت مهمی اشاره می‌کند و آن این است که آنچه در قرآن به صیغه مذکر آمده است، به مردان اختصاص ندارد، بلکه شامل هر دو جنس مرد و زن می‌شود» (مدرسی، ج ۱۰: ۲۶۷).

اما در مورد توصیف نعمت‌های بهشتی و ازدواج‌های بهشتی و حورالعین باید گفت: همین سخن که در سطور فوق بیان شد، در توصیفات نعمت‌های بهشتی و حورالعین جاری است؛ یعنی آن‌ها هم شامل مردان و هم زنان می‌شوند، نه اینکه به مردان اختصاص داشته باشند.

توضیح: در قرآن از دو نوع نعمت بهشتی یاد شده است:

۱. نعمت‌های جسمانی: مانند باغ‌های بهشتی، سایه‌های بهشتی، خادمان بهشتی، غذاها و

پی‌نوشت

۱. برای اطلاع بیشتر رجوع کنید به فصل‌نامه پژوهش‌های قرآنی، شماره ۲۶-۲۵، ص ۱۱۲ تا ۱۳۱ و نیز شماره ۲۸-۲۷، ص ۳۹۴ تا ۳۹۹.

منبع

۱. کتاب پرسمان عصمت از پایگاه درگاه، <http://www.porsojoo.com>